
Ewa Łętowska – ombudsmanka¹ i miłośniczka opery

Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek nr: 22

Polecane/omawiane książki:

- [1] Ewa Łętowska: *Baba na świączniku*, rozmawiają Mariusz Janicki i Stanisław Podemski, Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”, Warszawa 1992.
 - [2] Ewa Łętowska i Krzysztof Pawłowski: *O operze i prawie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
 - [3] Ewa Łętowska i Krzysztof Pawłowski: *MATYLDA W OPERZE. PO DRUGIEJ STRONIE ARII*, Acus, (książeczka do rysowania dla dzieci)
-

Słowa kluczowe: pierwszy Rzecznik Praw Obywatelskich, Wielka Gra, Członek Rzeczywisty PAN

Motto (Ewa Łętowska, rozmowa Ewy Siedleckiej, Gazeta Wyborcza, rok 2012):

Jeśli o tym, co dotyczy tych praw i wolności, decydują podmioty prywatne: firmy, koncerny, organizacje – to my się nie mamy jak przed nimi bronić. Klasyczne środki: odwołanie do nadrzędnego organu, proces przed sądem administracyjnym, skarga do Trybunału Konstytucyjnego, do rzecznika praw obywatelskich – tu nie zadziała. Prawo umów pochodzi z innej rzeczywistości i nie chroni nas przed zglobalizowaną władzą gospodarczą i korporacyjną.²

Bohaterką niniejszego odcinka jest Pani Profesor Ewa Łętowska. W tym przypadku chodzi o **tytuł** profesora nadany 15 października 1985 roku przez władze RP, gdy Uhonorowana miała 45 lat. Doktorat z zakresu nauk prawnych obroniła w roku 1968, a habilitację uzyskała w tej samej dziedzinie w roku 1975, czyli w siedem lat po doktoracie – tzn. dość szybko.

¹ <https://pl-pl.facebook.com/fejknus/posts/329927491207804>;

<https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-voicum/Ombudsmanka-Sabatova-Nejvice-podnetu-se-tykalo-oblasti-socialniho-zabezpeceni-585259>;

² <https://pl.wikiquote.org/wiki/Prawo>;

Omawiana książka [1] to rozmowa Pani Profesor z dwoma dziennikarzami pracującymi przez dłuższy czas w tygodniku „Polityka”. Książki [2,3] są tylko wymienione dla podkreślenia hobby Bohaterki. Autor recenzji pamięta jak Pani Profesor z mężem brała udział w telewizyjnej Wielkiej Grze. Rodzice oglądali ten program regularnie. Para startująca (Pani Profesor z Mężem – też profesorem, prawnikiem) dotarła do ostatniej rundy i tu przegrała. Rzadko występowały pary, rzadko też małżeństwa – może dlatego to zapamiętałem. Może pytania układali koledzy z Uniwersytetu? Teatr, opera i balet jest też hobby autora recenzji, ale nie do tego poziomu, aby pisać książki. Jest to rzeczywiście godne podziwu.

Wracając do książki [1] – ma ona miękkie okładki, na ich zewnętrznych stronach są dwa zdjęcia Bohaterki, drugie na tle tablicy „Rzecznik Praw Obywatelskich”. Na końcu książki jest wkładka z kilkunastoma fotografiami Bohaterki z różnych okresów Jej życia, są Jej rodzice, a także są zdjęcia z mężem; łącznie 223 strony bez zdjęć.

Słowo „ombudsmanka” (użyte w tytule recenzji) jest używane w bratnich Czechach (patrz przypis dolny), a w Polsce to Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO). Nasza Bohaterka pełniła tę godność w latach 1988-1992.

Ciekawa sprawa – rok 1988 to przecież jeszcze PRL w pełnej krasie. Mam nadzieję, iż Czytelniczki i Czytelnicy śledząc kolejne odcinki serii będą tak jak jej autor uczyli się historii – bez przymusu i z pasją. A zatem – rozdział pierwszy jest zatytułowany: „Jak zostałam rzecznikiem?” Zaczyna się jak u Hitchcocka: <<jesienią 1987 roku byłam na stypendium w RFN ... siedziałam u znajomego dyrektora opery w Oberhasen³, gdy zatelefonował mój mąż>> No właśnie, dlaczego w roku 1988 PZPR rządząca wtedy krajem utworzyła taki właśnie urząd??

Oprócz Partii, istniał jeszcze PRON⁴, czyli Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, a jego ówczesnym przewodniczącym był Jan Dobraczyński⁵ (str. 8). Bohaterka myślała, że to może Jemu zawdzięcza nominację, ale ten nie podjął rozmowy na korytarzu sejmowym. Warto poczytać w innych źródłach o instytucjach i ludziach, aby choć trochę przybliżyć sobie tamte czasy. Autorka pisze, że podejrzewa iż

³ Miasto w pobliżu bardziej znanych Duisburga i Essen.

⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Patriotyczny_Ruch_Odrodzenia_Narodowego;

⁵ <http://www.polska1918-89.pl/pdf/jan-dobraczynski-%E2%80%93-wielki-pisarz,-wielkie-uwiklanie,5454.pdf>;
https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Dobraczy%C5%84ski;

Jej kandydaturę wymyślił dyrektor Instytutu Państwa i Prawa Prof. Adam Łopatka, który znał Ją oraz Jej osiągnięcia. Po latach do idei przyznawał się też Mieczysław Rakowski – działacz partyjny, ostatni premier rządu PRL-u. My dziś wiemy, że w roku 1989 nastąpiły przemiany. Czy mogła to przewidywać Bohaterka?? Sama nie podaje takiego faktu. Natomiast na Urzędzie przetrwała do 1992 roku. Nową Konstytucję uchwalono dopiero w roku 1997 (Dz.U.1997.78.483 - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2-go kwietnia 1997 roku), obowiązuje ona do dnia dzisiejszego.

Jak zwykle przypominam, że ten tekst to tylko recenzja. Warto sięgnąć po omawianą książkę. Może lepiej zrozumie się co to za Urząd i czym się RPO zajmuje. Autorka opisuje sprawy, cytuje listy, opisuje trudne sprawy. Z podanych dat wiadomo, że tylko ludzie jakoś związani z władzą oraz tacy na których władza mogła polegać mogli być awansowani. Pani Profesor uważa, że swoją pracę wykonała wzorowo, bo tak zawsze postępowała w życiu. Nie było żadnej sprawy która byłaby rozdmuchana w mediach !! (może poza jedną), a która byłaby sporna. Mimo przejścia od socjalizmu do ery przejściowej, Ona wyniosła ten urząd na wysoki poziom i nadała mu prestiżu. Czy tak jest obecnie?? To już Czytelniczki i Czytelnicy muszą ocenić sami.

Sprawa trudna to prośba jednego z morderców ks. Popiełuszki o pomoc w skróceniu odbywania kary. Nie mogła znaleźć powodów, aby pozytywnie odnieść się do petycji tego człowieka. Interweniowała natomiast w sprawie przedpłat na samochody. Ja miałem taką przedpłatę. Z powodu inflacji wszystko przepadło. Uzbierałem na samochód, a okazało się że mam na jedno czy dwa koła!! Państwo Polskie w końcu dało możliwość kupna zamiast małego Fiata (którego zaprzestano produkcji!!!) innego modelu oraz upust całego VAT-u. Zawsze coś. Kupiliśmy z żoną Cinquecento.

Rozdziałów jest ponad 20. Na przykład V pt. „Spór o religię w szkołach”. Strona 57 - dziennikarze: „część propagandy przedstawiała [...] że to Pani zawzięcie walczy z religią w szkole” Odpowiedź Bohaterki <<po prostu dorobiono mi gombrowiczowską gębę>>. Były to czasy kiedy żył jeszcze Papież Jan Paweł II. No cóż, autor nie jest prawnikiem, więc do końca nawet nie rozumie istoty sporu. Religię wprowadzono i w tym stanie prawnym pozostaje do dzisiaj. Rozdział VIII pt.: „Dyskryminacja: od polityki po płęć”. Za kadencji Pani Profesor zmieniał się ustrój Polski – w socjalizmie była tylko jedna **partia** oraz dwa stronnictwa – Demokratyczne oraz Ludowe. Uczyłem się wiedzy o społeczeństwie, innych partii nie można było założyć. Była to tzw. „demokracja socjalistyczna”, którą porównywano do „krzesła

elektrycznego”. Pani Rzecznik musiała dopasować swoją działalność do tej zmieniającej się (z miesiąca na miesiąc) rzeczywistości. Rozdział IX pt. „Starsi koledzy ze świata” - gdzie omawiane są kontakty z podobnymi instytucjami oraz działaczami z wielu krajów świata.

Autorka nie pisze wyraźnie jakimi językami włada, ale można przypuszczać iż zna łacinę (jako profesor prawa), rosyjski (uczony wtedy przez co najmniej 9 lat w szkołach), angielski (ze względu na publikacje naukowe oraz udział w imprezach międzynarodowych) oraz niemiecki (ze względu na częste wyjazdy do tego kraju).

Zestaw funkcji, dzieł i osiągnięć Bohaterki jest niezwykle imponujący, można to przeanalizować na podstawie np. wpisu w Wikipedii (jedno kliknięcie) lub innych poważniejszych źródeł; warto wiedzieć, że: np. była też sędzią Trybunału Konstytucyjnego (2002 -2011) oraz trzykrotnie do 2016 uzyskała godność Doktora Honoris Causa różnych Uniwersytetów w Polsce.

Strona 199: „Zrobiłam co mogłam, kto potrafi, niech zrobi lepiej” - tak kończyli konsulowie rzymscy swe sprawozdania, przekazując władzę następcy.

Tak też ocenia swoją kadencję Pani Profesor. Czytelnicy mogą sami wyrobić sobie opinię. Książkę warto przeczytać. Warto znać przepisy o kadencji i ewentualnym odwołaniu RPO.

Polecam książkę, aby poznać historię poprzez pryzmat osobistych odczuć Bohaterki niniejszego odcinka.

Inne książki oraz artykuły naukowe Pani Profesor (wybrane)

- [4] Ewa Łętowska i Krzysztof Pawłowski: *O prawie i o mitach*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- [5] Ewa Łętowska i Krzysztof Sobczak: *Rzeźbienie państwa prawa. 20 lat później*. Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- [6] Ewa Łętowska: *Europejskie prawo umów konsumenckich*. CH Beck, Warszawa, 2004.
- [7] Łętowska, Ewa. "Multicentryczność współczesnego systemu prawa i jej konsekwencje." *Państwo i Prawo* 4 (2005): 3-10.
- [8] Ewa Łętowska, Janusz Łętowski. *O państwie prawa, administrowaniu i sądach w okresie przekształceń ustrojowych:(szkice)*. Wydawnictwo Naukowe "Scholar", 1995.
- [9] Łętowska, Ewa. "Transformations in Law Interpretation: Towards a Universal Approach-The Phenomenon, Causes and Symptoms." *Interpretation of Law in the Global World: From Particularism to a Universal Approach*. Springer, Berlin, Heidelberg, 2010. 31-52.
- [10] Łętowska, Ewa, et al. "Implementation of consumer law in Poland." *European Review of Private Law* 15.6 (2007): 873-889.
- [11] Łętowska, Ewa. "The barriers of Polish legal thinking in the perspective of European integration." *Yearbook of Polish European Studies* 1 (1997): 56.
- [12] Łętowska, Ewa. "A few remarks about relations between law and ethics." *Nauka* 3 (2010).

Uniwersytet Warszawski

miejsce pracy naukowej Pani Profesor (zdjęcia własne autora recenzji)

Wejście Główne

Jeden z najstarszych budynków UW

Tablice pamiątkowe na jednym z najstarszych budynków UW

